

Subject Area
Psychology

Year: 2022

Vol: 8

Issue: 95

PP: 585-598

Arrival

27 December 2021

Published

28 February 2022

Article ID Number

3859

Article Serial Number

08

Doi Number

<http://dx.doi.org/10.264>

49/sssj.3859

How to Cite This Article

Nezirli, M. & Cicerali,

E.E. (2022). "Duygusal

Zekânın Aile İlişkileri

Üzerindeki Rolü "

International Social

Sciences Studies

Journal, (e-ISSN:2587-

1587) Vol:8, Issue:95;

pp:585-598

Social Sciences Studies
Journal is licensed under
a Creative Commons
Attribution-
NonCommercial 4.0
International License.

Duygusal Zekânın Aile İlişkileri Üzerindeki Rolü

The Effect Of Emotional Intelligence On Family Relationships

Murtuz NEZİRLİ¹ Eyyüb Ensari CİCERALI²

¹ Nişantaşı Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul, Türkiye
² Öğr.Gör., Nişantaşı Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, duygusal zekânın aile ilişkileri üzerindeki rolünü ve ailede strese sebep olan duyguların araştırılması amaçlanmaktadır. Araştırma örneklemini Bakü'de bulunan bir adet özel psikoloji kliniği ve bir devlet hastanesinde 200 evli ve 50 boşanmış kişi olmakla toplam 308 kişi üzerinde uygulanmıştır. Araştırmada katılımcıların duygusal zekâ düzeylerini belirlemek için Türkçe 'ye uyarlanan Duygusal Zekâ Ölçeği- Adölesan Kısa Formu, Petrides ve Furnham tarafından 2006 yılında geliştirilmiştir. TEIQue-SF Petrides ve Furnham 2001 yılında duygusal zekâyı kişisel karakter özelliği olarak kavramsallaştırmalarını temel alarak geliştirdikleri TEIQue Duygusal Zekâ Özellik Ölçeği ile aile fonksiyonlarını saptamak için Aile Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Bulgular sonucunda duygusal zekâ ile aile ilişkilerini ne kadar etkilediği saptanmıştır. Duygusal zekânın ailede çocukluktan itibaren etkiler yaptığını ve bu süreçte değiştirilmeyen etkenlerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır .

Anahtar Kelimeler: Duygusal Zekâ, Zekâ Aile Yapısı, Aile İçi İlişkileri

ABSTRACT

The ai of this research is to investigate the role of emotional intelligence on family relationships and the emotions that cause stress in the family. The research sample was applied to a total of three hundred and eight people, two hundred and fifty- eight married and fifty divorced people, in a private psychology clinic and a state hospital in Baku. In the sstudy, the Emotional intelligence scale- adolsan short form, adapted into Turkish in order to determine the emotional intelligence levels of the participants was developed by petrides and furnham in two thousand and six years .TEIQue- SF Petrides and Furnham developed the TEIQue Emotional intelligence scale based on their conceptualization of emotional intelligence as a personal character trait in two thousand and a family assessment scale was used to determine family functions. As a result of the findings it was determined how much it affects emotional itelligence and family relations. It is aimed to reveal that emotional intelligence has effects on the family since childhood and the factors thar are not incuded in this process.

Key Words: Emotional Intelligence, Intelligence, Family Structure, Family Relations

1.GİRİŞ

Günümüzde her insan ne yazık ki gerek sosyal, gerek iş yaşamında ve aile hayatında değişik sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Duygusal Zekâ ise kişinin, bireysel ya da sosyal yaşamında karşılaştığı zorlukları umulmadık şartırtıcı durumlar karşısında nasıl yöneteceği konusun da önemli derecede rol oynar.

Kişilerin yaşadıkları hayattan haz alması, diğer kişilerle ilişkilerinin etkin bir şekilde sürdürebilmesi için aile çevresi etkin bir rol oynamaktadır. İnsanların sağlıklı kişiler olmaları aileleri ile sağlıklı ilişkiler kurması ile mümkündür. Toplumun içinde yer aileler buldukları toplumun gelişmişlik düzeylerine göre farklılıklar, değişiklikler göstermektedirler. Sonuç olarak aile faktörlerinin sosyal, finansal, biyolojik, fiziksel ve etkenler olduğu söylenebilmektedir (İsmen, 2001) .

Yapılan çalışmalar, duygusal zekâ kavramının aile içi bağlarda etkili olduğu, güçlü ilişkilerin kurulabilmesi için önemli ipuçlarını vermektedir. Çalışmamızda duygusal zekâ ve aile ilişkileri arasındaki ilişki incelenmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Zekâ ve Duygusal Zekâ ile ilişkili Kavramlar

Zekâ ve duygu kavramlarını açıklayabilmek için öncelikle bu kavramın alt yapısını oluşturan kavramları tanımak gerekmektedir.

2.1.1. Duygu Kavramı

Literatürde duygu kavramı ile ilgili çok fazla tanımlamalara rastlanmaktadır. Duygu kavramı açıklanması epeyce zor olup kendi içinde karmaşık bir kavrama sahiptir. Duygular kişiler arasında önemli bir iletişim kanalı olduğu

gibi sosyal bir ihtiyaçtır (Duran & Gümüş, 2013) . Goleman'ın düşüncesine göre, duygular kişiye has belirli düşünceleri kapsamaktadır. Biyolojik, psikolojik durumların hareket eğilimi olarak açıklamıştır. Bu ifadelerden anlaşılan insanı, insan yapan en belirgin özellik duyguların değer ve anlam katması ile söz konusu olduğudur (Ekman, 2004) .

Literatürde bilim insanlarının duyguları farkı anlamlar yükleyerek ifade etmişlerdir. Fakat aynı fikirde oldukları duygularda vardır. Goleman'a göre duygular şu şekilde özetlenmiştir. Sinirlilik, panik ve korku, şefkat, şok, üzüncü gibi eyleme geçiren duygular olarak açıklanmıştır. Bir diğer bilim insanı Stevemann'a ise, temel duyguları; asabılık, nefret, panik, sevinç, sevecenlik, beğenme, şok, ruh çöküntüsü, iğrenme, mahcupluk, günahkar olarak ifade etmiştir (Goleman, 2016) .

Goleman ve Stevemann'ın duygulara ilişkin gruplandırmaları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Goleman ve Stevemann'ın duygulara ilişkin gruplandırmaları

Goleman'a Göre Temel Duygular	Stavemann'a Göre Temel Duygular
Sinirlilik	Nefret
Üzüncü	Üzüncü
Panik	Sevinç
Sevinç	Depresyon
Şaşkınlık	
İğrenme	
Utanma / Suçluluk	

Kaynak: (Brockert ve Braun, 2000: 22)

- ✓ *Sinirlilik*; isteklerin yerine getirilmemesi ve beklenmedik sonuçlara karşı oluşan tepkidir. Kritik ve kontrol altında alınması gereken duygudur (Akin, 2014) .
- ✓ *Nefret*; kişilerin yaşamlarında beklenmedik olaylar karşısında gösterdiği doğal tepkidir. Bu duygu içgüdüsel bir duygudur hem içerden hem de dışardan gelen kaynaklanabilmektedir.
- ✓ *Üzüncü*; *üzüntü*; genel olarak kalıcı kayıplarla ilişkilendirilen bir duygudur (Bonanno & Goorn, 2008) .
- ✓ *Panik*; kişilerin hayatı dış güçler tarafında risk altında olduğunu hissettiren duygudur. Kişinin risklerden uzak durma, kaçma gibi eğilimlere sevk etmektedir.
- ✓ *Sevinç*; İnsanların ruhu için gerekli olan bir duygudur. İnsan hayatı boyunca mükemmel en yakın olanı ya da mükemmellikler içerisinde en iyi olanı yaşama çabası içerisinde olması (Büyükdüvenci, 1993) .
- ✓ *Neşe*; İnsanın içte duyulan hoşnutluğun dışa vuran belirtisi olarak tanımlanır.
- ✓ *Sevecenlik*; bireyler arasında oluşan ve ortaya çıkan birbirini beğenme, birbirine karşı inanç duyma, hürmet etme ve birbirinden değer görme bekleme, karşılıklı anlayış içinde olma ve birbirine önem verme gibi duyguları kapsar (Özen & Gülaçtı, 2010) .
- ✓ *Beğenme*; Sevecenlik; bağlılık, şevkat, aldırma-önem verme ve sırdaşlık öğelerini, hoşlanma beğenme ise; olumlu değerlendirme ve benzerlik öğelerini içermektedir.
- ✓ *Şaşkınlık*; şaşkınlık duygusu netleşinceye kadar nötr bir duygu olarak görülür. Duygunun oluşumunda hazırlıksız yakalanma durumu söz konusudur.
- ✓ *Depresyon*; genel olarak yıkıma sebep olacak negatif duygulardır. Kadınlarda daha fazla görülmektedir. Depresyon günümüzde giderek düştüğü ve son yıllarda 20 yaşın altına indiği gözlemlenmiştir (Savrun, 1999) .
- ✓ *İğrenme*; insanın hoşuna gitmeyen bir uyarıcının oluşması durumunda organizmayı kendini savunma yönünde güdüleyerek koruyucu bir mekanizma görevi üstlenen temel duygulardan biridir (Ekman, 1992) .
- ✓ *Utanç / Suçluluk*; bireysel başarısızlık ya da ihmallerden kaynaklı negatif duygudur.

2.2. Zekâ Kavramı ve Zekâ Türleri

Zekâyâ ilişkin eserler ilk olarak eski Yunan ve Hindistan da karışımıza gelmektedir. Geçmişten bugüne bilim adamları zekâ kavramını çok farklı biçimde ele alıp açıklamışlardır. Zekâ kavramı ile ilgili bazı açıklamalar aşağıda verilmiştir (Kline, 1991) .

Zekâ, soyut düşünmeyi gerçekleştirebildiği gibi çevreye adapte olmayı, öğrenmeyi de kapsamaktadır (Mayer & Slovey, 2004) . Zekâ temel bilgiye eriştikten sonra ise, bilgiyi benzer durumlarda kullanma beceresi olarak da ifade edilir (Lam & Kirby, 2002) .

Descartes, zekâyı şöyle ifade etmiştir, özgür düşünce ile karar alma beceresi yeteneği olarak açıklamıştır (Cottingham, 1993: 193,194). Zekâyı öğrenebilme yeteneği olarak açıklanmakta ve zekânın somut şeylerden ziyade soyut şeyleri kavrayabilme gücü olduğunu tanımlar (Kazancı, 1989) .

Zekâ sorunlarla baş etme, güçlükleri göğüs germe ve yeni bir ürün ortaya çıkarmaktır.

Gardner, zekâyı çok boyutlu olarak ele almaktadır

- ✓ *Sözel / Dilsel zekâ*; kelimeleri etkin bir şekilde kullanabilme yeteneği olarak bilinmektedir. Kişilerin yazma, dinleme, okuma ile ilgili yeteneklerinin gelişmiştir.
- ✓ *Mantıksal zekâ*; sonuç ilişkisi kurabilme olaylar hakkında muhakeme yürütebilme yeteneğidir
- ✓ *Görsel zekâ*; resimlerle ve şekillerle ifade etme yeteneğidir. Kişi mekânlarla ilgili konuları aklında tutar
- ✓ *Müzik zekâsı*; genellikle kişi müzik tonlarını, formlarını anlama ve ayırt edebilme becerisine sahiptir.
- ✓ *Bedensel zekâ*; kişi vücudunu etkili ve estetik bir şekilde kullanır. Bedenin bir bütün olarak kullanma yeteneğidir.
- ✓ *Doğa zekâsı*; genel olarak birey doğadaki hayvanları ve bitkileri ayırt etme yeteneğine sahiptir.
- ✓ *İçsel zekâ*; kişi kendine ait olan duyguları tanır anlar ve duygularını yönlendirebilir (Yüksel, 2006).
- ✓ *Sosyal zekâ*; Kişinin çevresindeki ve kendisinin düşünce, duygularını algılayabilme yeteneği olarak bilinir. Sosyal zekâ türüne sahip kişiler ikna kabiliyetleri gelişmiştir. Sosyal zekâ duygusal zekânın bir alt boyutu olup, duygusal zekânın temelini oluşturur (Thorndike, 1920).

2.3. Duygusal Zekâ Kavramı

Zekâ kavramını psikologlar yüz yıllardır açıklamaya çalışmışlardır. Zekâ denildiğinde bundan 10-15 yıl öncesinde zihinlerde sadece bellek, ilişki kurma ve zihinsel akıl yürütme gibi bilişsel oluşumlar geliyordu. Zekâyı değerlendirmede paralel olarak sadece bilişsel yetenek ve beceriler değerlendirilmeye alınmaktaydı. Kişilerin bilişsel zekâlarının yüksek olması iş ve sosyal hayatlarında başarısız olduklarının tespit edilmesi nedeni ile ortalama bilişsel zekâyı sahip insanların ise, iş ve aile yaşantılarında üstün başarılar göstermeleri bu kavramın sorgulanmasına neden olmuştur (Baltaş, 2006) .

Sınavlarda ciddi başarılar gösteren, bilişsel zekâ IQ testlerinden çok yüksek puanlar alan bireylerin gündelik yaşamlarında başarısız olmaları sonucu da yine böyle bir konunun araştırılması gerektiğini akıllara getirmiştir. Aynı şekilde Goleman' ın, IQ' nun insanların hayattaki başarısını en fazla %20 etkilediğini, %80'inin farklı etmenlerden oluştuğunu ifade etmesiyle duygusal zekânın araştırılma gerekliliği ortaya çıkmıştır (Goleman D. , 1995).

Duygusal zekâ kişilerin istek ve taleplerine karşı başa çıkma yeteneğini etkileyen bilgi olmayan beceri ve yetenekler bütünüdür. Reuven Bar-On yaptığı duygusal zekâ tanımında bilişsel olmayan kavramını özellikle belirtmiştir. Kavramı özellikle belirtmesindeki amaç, duygusal zekânın geleneksel zekâ tanımında önemli bir yer tutan bilişsel faktörlerden ayrı bir kavram olduğunun anlaşılmasını sağlamaktır (Özyer, 2004) .

Bar-on göre, duygusal zekâ kişilerin arasında kaliteli iletişim becerilerinin geliştirdiğini söylemiştir. Bar-on duygusal zekânın sayesinde gelişen olaylara hızlı uyum sağlanarak çevresel taleplere karşı da başarılı olunabileceğini açıklamıştır (Delice & Günbeyi, 2013) .

1935 yılında Doll'un sosyal yetenek ve sosyal olgunluk üzerine yaptığı yaklaşımları, 1940-1943 yıllarında David Wechsler'in genel zekânın entellektüel olmayan özellikleri duyuşsal ve konatif yetenekler üzerine yaptığı çalışmaları, 1948 yılında R. W. Leeper' in duygusal düşünce ismini verdiği tanımın mantıklı düşünmeye katkısı olduğunu savunması, 1950' li yıllarda Abraham Maslow' un kişinin fiziksel, duygusal ve mental yeteneklerini nasıl arttıracaklarını dair çalışmaları, 1955 yılında Albert Ellis'in 'Mantıksal ve Duygusal Terapi isimli tezi, 1960'lı yıllarda Walter Mischel' in sosyal ve duygusal becerilerinin bilişsel fonksiyonların gelişimine yardım ettiğine dair yaptığı araştırmaları, 1973 yılında McClelland'ın Zeka Yerine Yeterliliğin Sınanması" isimli tezi, 1985 yılında Wagner ve Sternberg'in pratik zeka alanındaki araştırmaları ve 1986 yılında Payne Wayne Leon'un duygusal düşüncenin gelişimi üzerine yazdığı doktora tezinin de duygusal zeka kavramı ile ilgili temellerin oluşmasına katkı sağladığına dair düşünceler literatürde mevcuttur (Aslan, 2013) .

Araştırmaların hemen hemen hepsinde duygusal zekâ nın, bireylerin sahip olduğu diğer beceri ve yetenekleri ile doğrudan ilişkili olduğu ve hayatın her aşamasında sahip olunması gereken nitelikler arasında yer aldığı görülmektedir. Ayrıca cinsiyet, yaş, eğitim, ailenin eğitim durumu, sosyo-ekonomik düzey, aile tipi, ailenin çocuk yetiştirme tutumları, çocukluğun geçtiği yer gibi sosyo demografik özellikler duygusal zekâyı etkileyen faktörler olarak sayılabilir (Kuzu, 2008) .

2.4. Duygusal Zekânın Özellikleri

Bilim insanları tarafından duygusal zekâ ile ilgili pek çok araştırılan ve yönetilen sorular mevcuttur. Duygusal zekâ kavramına ilişkin zihinlerde soru işareti yaratan, kafa karışıklığına neden olan ya da sorulması ve cevaplanması gereken bir takım sorular vardır. Bu sorular duygusal zekânın özellikleri ile alakalıdır. Bu kavramı anlamak ne olduğuna ilişkin bütün detayları algılamak içselleştirmek gerekmektedir. Bu nedenle duygusal zekâ kavramına

ilişkin belirli hususları mantık çerçevesinde değerlendirmek gerekir. En çok karşılaşılan sorular duygusal zekânın genetik olup olmaması ile ilgilidir. Aynı zamanda duygusal zekânın geliştirilen bir yetenek olup, olmadığı ve eğitim ve öğrenim ile elde edilip edilemeyeceği, günlük yaşamda ne ifade ettiği, ölçülüp ölçülemeyeceği, ruh sağlığını, ilişkileri, günlük kararları, akademik ve iş performansını nasıl etkilediği, kültürlere göre farklılık gösterip göstermediği ile ilgili sorular olduğudur. Bu sorular literatür de detaylı bir şekilde araştırılıp, yanıtlar bu bölümde açıklanmaya çalışılmıştır.

2.5. Duygusal Zekânın Gelişimine Katkıda Bulunan Etkenler

2.5.1. Sosyal Çevre ve Aile

Çocuklar bebeklik dönemlerinden itibaren sağlıklı ya da sağlıklı bir şekilde çevrelerinden pek çok şeyden etkilenecek büyümektedirler. Çocuklar çevrelerinden kendilerine gelen tepkilere ve içinde buldukları dünya ile tutum davranış gösterirler. Çocukların öğretmen veya bakıcı ile olan ilişkileri onlara hayatlarının ilk yıllarında edindikleri bilgi ve tecrübelerin gelişmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda gelecekteki davranış ve tutumlarını da etkili olmaktadır. Çocuklar ebeveynlerinin ve ilerleyen yaşlarda yaşamlarında etkin olan diğer kişilerin onların verdiklerini tamamen alır (Maboçoğlu, 2006).

Duygusal zekâ, hayatımızın ilk dönemlerinde gelişmeye başlar. Bununla beraber çocukların ebeveynleri, öğretmenleri ve çevrelerindeki diğer kişilerden, sosyal çevresinde bulunan arkadaş grupları ile olan iletişimleri önemli rol oynar. Çocukların arkadaşları ile kurdukları iletişimde birbirlerine duygusal yönden mesaj verirler. Bu durum çocukların duygusal yapısını ve davranışlarını oluşturmaktadır. Çocuğun aldığı bu mesajlar beyindeki bağlantılar çocuğun geleceğini kalıcı olarak etkiler niteliktedir.

Arka arkaya yaşanan olaylar duygusal deneyimler ve dersler beynin belli alanlarındaki bağlantıları sağlayarak beyni duygulara karşılık verecek bir biçimde şekillenmektedir. Hayatlarındaki diğer önemli kişiler çocukların davranışları ile çocukların gelecekteki hayatlarını yansıtan geçmişlerini oluşturmaktadır.

Çocukluk döneminde yaşadığı olumsuz davranışlar ve tepkiler ile karşılaşılan biri yoğun korku ve nefretle tepki öğrenen kişi, olumsuz davranışların tehdit taşımadığını bildiği halde aynı tepkiyi bir şekilde tekrar gösterir.

Ebeveynler ile çocuklarının arasında geliştirilen güvenli, sıcak, bağ ve kuvvetli ilişki geliştirilmesini sağlar. Anne baba ve çocuklar arasında kurulan sıcak, güvenli ve kuvvetli bağ ile çocuklar duygularıyla baş edebilmeyi, öfkelerini kontrol edebilmeyi ve empati duygusunu öğrenirse sadece bugün değil gelecekte de bu becerilere sahip olacaktır. İhtiyaçları zamanında, şefkat ve sevgiyle karşılanan bebekler kendilerini güvende hisseder ve strese girmezler. Ağlayarak acıktığını, acısını ya da üzüntüsünü belirten çocuk büyüklerinden ilgi görürse tedirginliklerine cevap verildiğini öğrenirler. İhtiyaç duydukça her seferinde yatırılan ve sakinleştirilen bebeklerin beyindeki sinirsel bağlantılar gittikçe kuvvetlenir.

2.6. Duygusal Zekânın Eğitim Yoluyla Geliştirilmesi

Duygusal zekânın doğuştan olmadığı, zaman içerisinde geliştirilebilen bir özellik olduğu literatürde pek çok araştırma tarafından desteklenmektedir. Ancak teknik becerileri ve bilişsel yetenekleri algılamaya ve öğrenmeye yarayan beynin düşünün merkezi bilgiyi çok çabuk ve çok kolay edinebilirken, duyguları algılamaya ve öğrenmeye yarayan beynin duygusal merkezi yeni bir bilgiyi aynı hızda kazanamaz. Yeni bir davranışı öğrenerek bu davranışı içselleştirebilmek için beyindeki duygusal merkezler tekrara ve alıştırma yapmaya ihtiyaç duymaktadır. Buradan anlaşılacağı gibi, duygusal zekâ da bilişsel zekâ da zamanla geliştirilmesi mümkün (Maboçoğlu, 2006).

2.7. Ailenin Tanımı

İlişkileri belirleyen toplumsal kurumlar vardır, bu kurumlar toplumdan topluma farklılık gösteren hatta aynı toplumlar içinde farklı rollere sahiptirler. Eğitim kurumları, kültürel değerlerin ve bilginin nesilden nesile aktarılmasını sağlamaktadır. Devlet ise. Topluda yaşayan İnsanların görev, hak ve sorumluluklarını, davranışlarını kontrol altında tutan kurumdur. Aile kurumu ise, insan türünün ürettiği, sosyalleşme sürecinin ilk ortaya çıktığı kurumdur. Aile kurumlarında kültürel mirasın nesilden nesile geçtiği, finansal, biyolojik, psikolojik, toplumsal ve hukuksal görevleri olan sosyal kurumdur. Aile kurumları toplumların ilk gelişim aşamalarında, devlet, din eğitim, finansal gibi diğer sosyal kurumlar ilk önce aile sistemleri içinde şekillenmektedir (Merter, 1990).

Aile içi ilişkileri ve farklılıkları belirleyebilmek için ilk önce aile kavramını tanımlamak gerektiği gibi aynı zamanda toplum içinde ailenin önemini ve yerini vurgulamak gerekmektedir. Literatürde aile kavramları ile ilgili pek çok araştırma ve tanım vardır. Yapılan her tanım, aile kavramını farklı bir şekilde kendi içerisinde sınıflandırarak anlatmıştır. Bu tanımlamalardan her biri aileyi sosyal hayatın ana şekillerinden bir olarak kabul

etmektedir. Aileyi sosyal bir örgüt, topluluk, sosyal kurum ve hatta sosyal bir yapı şekli olarak farklı kalıplar içinde değerlendirilmektedir (Gökçe, 1976) .

2.7.1. Aile Tipleri

Aile tipleri tarihsel süreç içinde genel olarak aile biçimleri ile ortaya çıkmıştır. Aile yapılarını ve görev sorumluluklarını belirleyebilmek için aile tiplerinin özelliklerini ve üzerinde durmak gerekmektedir. En ilkel toplulardan, en modern toplumlara kadar her dönemde görülebilen aile tiplerinde; çevre, hasımlık, otorite ve mülkiyet ilişkilerine yerleşim biçimlerine bağlı olarak çeşitli aile tiplerini sosyal bilimciler tarafından geliştirilmiştir (Kocacık, 1986) .

Aile tipleri gruplandırılmasında genel olarak en yaygın aile tipleri geniş aile ve çekirdek ailedir. Geleneksel aile tipi geniş aile türüdür ve toplumların en ideal aile tipidir. Anne, baba ve evli çocukların aile yanından akraba ve onların eşleri, çocukları ile hep beraber aynı çatı altında yaşamalarıdır. Geniş aile farklı isimlerle de anılır. Geleneksel aile tipleri, köy, büyük, eski aile gibi adlandırılır. Modern toplumlarda aile tipi ise çekirdek aile, anne, baba ve evlenmemiş küçük çocuklardan oluşmaktadır. Ayrıca çekirdek aile, küçük, şehir, modern demokratik aile denilir (Kocacık, 1986) .

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama araçları (ölçekler ve kişisel bilgi formu), verilerin toplanması ve toplanan verileri çözümleme tekniklerine ilişkin bilgileri kapsamaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırmada duygusal zekânın aile ilişkileri üzerindeki rolünü ve ailede strese neden olan duygular arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma nicel bir araştırma olup, ilişkisel tarama modeline göre yapılmıştır. Yapılan araştırmada duygusal zekânın aile ilişkileri üzerindeki rolü bağımlı değişken iken, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, çocuk sayısı, kardeş sayısı, aile türü, aileden sevgi görme, çocukluğunda büyüdüğü yer, ebeveyn ilişkisi ve alınan eğitimler bağımsız değişkenler olarak belirlenmiştir. Verilerin toplanması için anket yolu, çözümlenmesinde ve yorumlanmasında istatistikî metotlar kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Azerbaycan Bakü’de bulunan bir adet özel psikoloji kliniği ve bir devlet hastanesindeki evli, boşanmış katılımcılar, örneklemini ise uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen tesadüfi olarak seçilen 250 kadın ve erkekte oluşan karma katılımcılar oluşturmaktadır.

3.3. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, medeni durumu, çalışma durumu, aile fert sayısı, mutluluk seviyesi ve alınan eğitimlerini belirlemeye yönelik 7 sorudan oluşmaktadır. Sorular olgusal, davranış, düşünce, tutum-inanç ve bilgi içerikleri altında hazırlanmıştır. Anket çalışması 2 ay süreyle, 250 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Kişisel bilgi formu ve ölçeklerin cevapları Azerbaycan, Bakü genelinde 250 katılımcılara göre araştırmacı tarafından toplanmıştır. Katılımcılara sosyo demografik bilgiler dışında aşağıda belirtilen sorular da sorulmuştur.

3.3.1. Duygusal Zeka Özelliği Ölçeği –Adölesan Kısa Formu (TEIQue-ASF)

Araştırmada Türkçe ‘ye uyarlanan Duygusal Zeka Özelliği Ölçeği– Adölesan Kısa Formu, Petrides ve Furnham tarafından 2006 yılında geliştirilmiştir. TEIQue-SF Petrides ve Furnham (2001), duygusal zekayı ”kişisel karakter özelliği” olarak kavramsallaştırmalarını temel alarak geliştirdikleri TEIQue (Duygusal Zeka Özellik Ölçeği)’ nin başka bir versiyonudur. TEIQue-ASF, 15 özelliği içeren ve dört faktörü kapsayan (duygusallık, iyi oluş, özkontrol ve sosyallik), her bir alt boyutu ölçebilecek nitelikte iki maddenin yer aldığı toplam 30 maddeden oluşan bir ölçektir (Petrides vd., 2006). TEIQue-ASF toplam duygusal zeka özelliğini ölçmek üzere dizayn edilmiş 7’li (1: Kesinlikle katılmıyorumdan, 7: Kesinlikle katılıyorum’a yönelik) likert tipi bir ölçme aracıdır. Petrides vd. (2006)’nin yaş ortalaması 10.8 olan 160 çocuk üzerinde yaptığı araştırmasında ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliği .84’tür. Ölçeğin uygulanabileceği yaş aralığı 12-17 yaş arası olarak belirtilmektedir. Ayrıca 11 yaş çocukları için uygulandığında da olumlu sonuçlar elde edildiği gözlenmiştir ("London Psychometric Laboratory "). Ölçekten alınabilecek en düşük puan 30 iken en yüksek puan 210’dur.

Ölçekte en olumlu cevap en yüksek kategoriye ifade etmektedir. Alınan puanın yüksek olması duygusal zekanın yüksek olduğunu göstermektedir.

3.3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada; katılımcı olan evli kişilerin sosyo-demografik bilgilerine ulaşmak için araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Katılımcı evli kişilerin algıladıkları duygusal zeka düzeylerini ölçmek için “Duygusal Zeka Ölçeği”, Aile Değerlendirme Ölçeği”, kullanmaları ve sorulara cevap vermeleri istenmiştir.

3.3.2.1. Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ)

Amerika Birleşik Devletleri’nde Brown Üniversitesi ve Buttler Hastanesi tarafından Aile Araştırma Programı çerçevesinde geliştirilmiş olan ölçeğin asıl formu Mc Master Family Assesment Device’dir. Epstein ve Bishop tarafından 1983 yılında geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan ölçek, daha önce geliştirilmiş olan McMaster Aile İşlevleri Modelinin klinik olarak aileler üzerinde uygulanmasıyla elde edilmiştir. Ölçeğin ikinci geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 1985 yılında Miller ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. Ölçeğin amacı aile işlevlerini çeşitli boyutlarda ölçmektir. 12 yaş üstü tüm aile üyelerine uygulanabilen ölçeğin - 9 - problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler adı altında 7 alt boyutu mevcuttur. Toplam 60 maddeden oluşan ölçek, dördümlü Likert ile cevaplanmaktadır. Ölçeği puanlaması hesaplanırken 1 puan sağlıklı, 4 puan sağlıksız olarak değerlendirilir ve her alt boyut için hesaplanan puanlar 4’e yaklaştıkça o boyut açısından sağlıksızlığın arttığı yorumu yapılır. Teorik olarak, 2 ayırt edici puan olarak belirlenmiştir. 2’nin altı sağlıklı, 2’nin üzeri sağlıksız aile işlevlerini göstermektedir Bulut tarafından 1989 yılında Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmış olan ölçeğin alt boyutlarına ilişkin cronbach alfa değerleri şu şekildedir. Problem çözme alt boyutu için 0.80, iletişim için 0.71, roller için 0.42, duygusal tepki verebilme için 0.59, gereken ilgiyi gösterme için 0.38, davranış kontrolü için 0.52, genel fonksiyonlar için 0.86, test tekrar test korelasyonu alt boyutlar için 0.62 ile 0.90 arasında saptanmıştır.

3.3.3 Verilerin Toplanması

Yapılan araştırmada sosyo-demografik bilgi formu, Duygusal Zekâ, ölçeği Aile Değerlendirme ölçekleri birleştirilmiştir. Anket katılımcılara elden ve elektronik ortamda gönderilmiştir. Ayrıca araştırmacı tarafından arkadaşlarına, arkadaşları da kendi arkadaşlarına ve sosyal medya sayfalarına göndermiştir. Toplam 97 soru olarak hazırlanan anketi 308 katılımcı tarafından eksiksiz olarak doldurmuştur.

3.3.4. Verilerin Analizi

Toplanan verilere şu istatistiksel yöntemler uygulanmıştır. Verilerin analizinde katılımcılardan toplanan verilerin tümü, SPSS 22.0 programı ile çözümlenmiştir. Örnek bireylerin aile değerlendirme algısı ve duygusal zekâ seviyeleri ortalamaları her iki ölçeğin belirlemiş olduğu yöntemle hesaplanmıştır. Verilerin analizinde parametrik ya da parametrik olmayan analiz tekniklerinin hangisinin seçileceğini belirlemek için Örnek sayısı 30’dan büyük olduğu için, Kolmogorov-Smirnova normal dağılım testi 0,05 önem düzeyinde kullanılmıştır. Örnek bireylerin; aile değerlendirme algısı, problem çözme algısı, iletişim algısı, roller algısı, duygusal tepki verebilme algısı, gereken ilgiyi gösterme algısı, davranış kontrolü algısı, genel işlevler algısı, duygusal farkındalık seviyesi, bir kişinin duygularını yönlendirebilme seviyesi, kendi kendini harekete geçirme seviyesi, empati seviyesi ve başkalarının duygularını eğitebilme seviyesi verileri 0,05 önem seviyesinde normal dağılım göstermemişlerdir ($p < 0,05$). Örnek bireylerin duygusal zekâ seviyesi verileri ise 0,05 önem düzeyinde normal dağılım göstermiştir ($p > 0,05$). Bu nedenle değişkenlerin ortalama farklılıklarını belirleyebilmek için 0,05 önem düzeyinde Mann Whitney-U ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişki ve birbirini etkileme düzeyi için ise, 0,01 önem düzeyinde Spearman’s rho Korelasyon testi ve Regresyon Analizi kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde evli ve boşanmış çiftlerin aile üzerindeki rollerine duygusal zekâ, Aile Değerlendirme ölçeği ile arasındaki ilişkiye bakılmış, veri toplama araçlarıyla toplanan veriler yapılan analizler sonucunda bulunan bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Betimsel İstatistikler

Evli ve boşanmış çiftlerin duygusal zekâ ve aile ilişkileri üzerindeki rolü arasında ilişkiyi ortaya koyulması amacıyla yapılan çalışmada, araştırmanın örneklemini oluşturan Azerbaycan, Bakü genelinde evli ve boşanmış 250 kişiden elde edilen veriler temelinde belirlenen betimleyici istatistikler izleyen kısımda verilmiştir.

Katılımcıların sosyo-demografik tutumlarının cinsiyet, yaş, medeni durumu, eğitim düzeyi, Çalışma durumu, aile fert sayısı, mutluluk büyüdüğü yer, ebeveyn ilişkisi ve alınan eğitimler dağılımı ve önemli merkezi eğilim ve dağılım ölçütleri aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1. Örnek Bireylerin Yaş Grupları

Yaş grubu	Frekans	%
25-30	102	33,1
31-35	94	30,5
36-40	58	18,8
41-45	30	9,7
46-50	24	7,8
Toplam	308	100

Örnek bireylerin %33,1'i 25-30 yaş, %30,5'i 31-35 yaş, %18,8'i 36-40 yaş, %9,7'si 41-45 yaş ve %7,8'i ise 46-50 yaş grubunda yer almaktadırlar.

Tablo 2. Örnek Bireylerin Cinsiyetleri

Cinsiyet	Frekans	%
Erkek	125	40,6
Kadın	183	59,4
Toplam	308	100

Örnek bireylerin %59,4'ü kadın ve %40,6'sı ise erkektir.

Tablo 3. örnek Bireylerin Medeni Durumları

Medeni Durum	Frekans	%
Evli	254	82,5
Bekar	3	1
Boşanmış	51	16,6
Toplam	308	100

Örnek bireylerin %82,5'i evli, %16,6'sı dul ve %1'ise bekar dır.

Tablo 4. Örnek Bireylerin Eğitim Seviyeleri

Eğitim Seviyesi	Frekans	%
Okul	79	25,6
Kolej	43	14
Lisans	181	58,8
Lisansüstü	5	1,6
Toplam	308	100

Örnek bireylerin %58,8'i lisans, %25,6'sı okul, %14'ü kolej ve %1,6'sı ise lisansüstü eğitim seviyesindedi.

Tablo 5. Örnek Bireylerin Çalışma Durumu

Çalışma Durumu	Frekans	%
Çalışıyor	220	71,4
Çalışmıyor	88	28,6
Toplam	308	100

Örnek bireylerin %71,4'ü çalışmakta ve %28,6'sı çalışmamaktadır.

Tablo 6. Örnek Bireylerin Aile Fert Sayısı

Aile fert sayısı	Frekans	%
Yalnız	27	8,8
Kendisi ve eşi	25	8,1
Kendisi ve çocuğu	19	6,2
Kendisi, eşi ve çocuğu	237	76,9
Toplam	308	100

Örnek bireylerin %76,9'u kendisi, eşi ve çocuğuyla, %8,8'i Yalnız, %8,1'i kendisi ve eşi, %6,2'si ise kendisi ve çocuğu ile yaşamaktadır.

Tablo 7. Örnek Bireylerin Mutluluk Seviyeleri

Mutluluk Düzeyi	Frekans	%
Çok iyi	51	16,6
İyi	76	24,7
Orta derecede iyi	121	39,3
Kötü	49	15,9
Çok kötü	11	3,6
Toplam	308	100

Örnek bireylerin %39,3'ü orta derecede iyi, %24,7'si iyi, %16,6'sı çok iyi, %15,9'u kötü ve %3,6'sı ise çok kötü mutluluk düzeyine sahiptirler.

Tablo 8. Aile Üyelerinin Kendi Aileleriyle İlgili Algı Seviyeleri

	N	Minimum	Maksimum	A.Ort.	Std. Sapma
Aile Değerlendirme Ölçeği	308	1,43	3,72	2,7796	0,47278

Örnek bireyler Sağlıksız aile işlevi (A.Ort.=2,7796) göstermektedirler.

Tablo 9. Aile üyelerinin Kendi Aileleri İle İlgili Problem Çözme Algı Seviyeleri

	N	Minimum	Maksimum	A.Ort.	Std. Sapma
Problem Çözme	308	1	4	2,9437	0,75602

Örnek bireyler sağlıksız problem çözme işlevi (A.Ort.=2,9437) göstermektedirler.

Tablo 10. Aile Üyelerinin Kendi Aileleri İle İlgili İletişim Algı Seviyeleri

	N	Minimum	Maksimum	A.Ort.	Std. Sapma
İletişim	308	1,11	4	2,7633	0,57553

Örnek bireyler sağlıksız iletişim işlevi (A.Ort.=2,7633) göstermektedirler.

Tablo 11. Aile Üyelerinin Kendi Aile Rollerini Algı Seviyeleri

	N	Minimum	Maksimum	A.Ort.	Std. Sapma
Roller	308	1,27	4,09	2,6939	0,49172

Örnek bireyler sağlıksız aile rolü işlevi (A.Ort.=2,7633) göstermektedirler.

Tablo 12. Aile Üyelerinin Kendi Aileleri İle İlgili Duygusal Tepki Verebilme Algı Seviyeleri

	N	Minimum	Maksimum	A.Ort.	Std. Sapma
Duygusal tepki verebilme	308	1	4	2,789	0,79209

Örnek bireyler sağlıksız duygusal tepki verebilme işlevi (A.Ort.=2,789) göstermektedirler.

Tablo 13. Aile Üyelerinin Kendi Aileleri İle İlgili Gereken İlgiyi Gösterme Algı Seviyeleri

	N	Minimum	Maksimum	A.Ort.	Std. Sapma
Gereken ilgiyi gösterme	308	1,29	3,71	2,5965	0,46642

Örnek bireyler sağlıksız gereken ilgiyi gösterme işlevi (A.Ort.=2,5965) göstermektedirler.

Tablo 14. Aile Üyelerinin Kendi Aileleri İle İlgili Davranış Kontrolü Algı Seviyeleri

	N	Minimum	Maksimum	A.Ort.	Std. Sapma
Davranış kontrolü	308	1,33	3,78	2,7648	0,43037

Örnek bireyler sağlıksız davranış kontrolü işlevi (A.Ort.=2,5965) göstermektedirler.

Tablo 15. Aile Üyelerinin Kendi Aileleri İle İlgili Genel İşlevler Algı Seviyesi

	N	Minimum	Maksimum	A.Ort.	Std. Sapma
Genel işlevler	308	1,08	4	2,9015	0,72987

Örnek bireyler sağlıksız davranış kontrolü işlevi (A.Ort.=2,5965) göstermektedirler.

Tablo 16. Örnek Bireylerin Duygusal Zeka Seviyeleri

	N	Minimum	Maksimum	A.Ort.	Std. Sapma
Duygusal zeka seviyesi	308	2,3	5,4	4,0128	0,55245

Örnek bireylerin duygusal zeka seviyeleri (A.Ort=4,0128) iyi seviyededir.

Tablo 17. Örnek Bireylerinin Duygusal Zeka Alt Boyut Bileşenleri Seviyeleri

	N	Minimum	Maksimum	A.Ort.	Std. Sapma
Duygusal farkındalık	308	2,33	6	4,1147	0,70609
Bir kişinin duygularını yönlendirebilme	308	1,5	5,67	3,5644	0,72947
Kendi kendini harekete geçirme	308	1,5	6	3,9486	0,83576
Empati	308	1,83	6	4,3231	0,84951
Başkalarının duygularını eğitebilme	308	1,5	6	4,1131	0,79568

Örnek bireylerin empati (A.Ort=4,3231), duygusal farkındalık (A.Ort=4,1147) ve başkalarının duygularını eğitebilme seviyeleri yüksektir. Diğer taraftan kendi kendini harekete geçirme (A.Ort=3,9486) ve bir kişinin duygularını yönlendirebilme (A.Ort=3,5644) seviyeleri ise orta düzeydedir.

Tablo 18. Örnek bireylerin Aile Değerlendirme Algıları Seviyeleri , Duygusal Zeka Seviyeleri ve Alt Boyutları Verilerine İlişkin Kolmogorov-Smirnova Normal Dağılım Testi

	Kolmogorov-Smirnova	sd	P
Aile Değerlendirme Algısı	0,064	308	0,004
Problem Çözme Algısı	0,106	308	0,000
İletişim Algısı	0,07	308	0,001
Roller Algısı	0,082	308	0,000
Duygusal Tepki Verebilme Algısı	0,089	308	0,000
Gereken İlgii gösterme Algısı	0,083	308	0,000
Davranış Kontrolü Algısı	0,11	308	0,000
Genel İşlevler Algısı	0,07	308	0,001
Duygusal Zeka Seviyesi	0,038	308	0,200*
Duygusal Farkındalık Seviyesi	0,062	308	0,006
Bir Kişinin Duygularını Yönlendirebilme Seviyesi	0,064	308	0,004
Kendi Kendini Harekete Geçirme Seviyesi	0,09	308	0,000
Empati Seviyesi	0,073	308	0,000
Başkalarının Duygularını Eğitebilme Seviyesi	0,067	308	0,002

Örnek bireylerin; aile değerlendirme algısı, problem çözme algısı, iletişim algısı, roller algısı, duygusal tepki verebilme algısı, gereken ilgiyi gösterme algısı, davranış kontrolü algısı, genel işlevler algısı, duygusal farkındalık seviyesi, bir kişinin duygularını yönlendirebilme seviyesi, kendi kendini harekete geçirme seviyesi, empati seviyesi ve başkalarının duygularını eğitebilme seviyesi verileri 0,05 önem seviyesinde normal dağılım göstermemişlerdir ($p < 0,05$). Örnek bireylerin duygusal zeka seviyesi verileri ise 0,05 önem düzeyinde normal dağılım göstermiştir ($p > 0,05$).

Tablo 19. Örnek bireylerin Aile Değerlendirme Algısı Seviyeleri İle Duygusal Zeka Seviyeleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Spearman's rho Korelasyon Testi

Spearman's rho	Aile Değerlendirme Algısı	Korelasyon	Duygusal Zeka Seviyesi
			0,093
		p	0,105
		N	308

($p < 0,01$)

Örnek bireylerin aile değerlendirme algıları seviyeleri ile duygusal zeka seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($p > 0,01$)

Tablo 20. Örnek bireylerin Aile Değerlendirme Algısı Seviyeleri İle Duygusal Zeka Seviyeleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Spearman's rho Korelasyon Testi

		Aile Değerlendirme Algısı
Duygusal farkındalık	Korelasyon	0,102
	p	0,074
	N	308
Bir kişinin duygularını yönlendirebilme	Korelasyon	0,097
	p	0,089
	N	308
Kendi kendini harekete geçirme	Korelasyon	,201**
	p	0,00
	N	308
Empati	Korelasyon	-0,101
	p	0,078
	N	308
Başkalarının duygularını eğitebilme	Korelasyon	-0,07
	p	0,221
	N	308

($p < 0,01$) Örnek bireylerin duygusal zeka seviyesi alt boyutlarından; duygusal farkındalık, bir kişinin duygularını yönlendirebilme, empati ve başkalarının duygularını eğitebilme ile aile değerlendirme algıları arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($p > 0,01$). Örnek bireylerin duygusal zeka seviyesi alt boyutlarından olan kendi kendini harekete geçirme ile aile değerlendirme algıları arasında pozitif yönde kuvvetsiz anlamlı bir ilişki vardır ($p < 0,01$).

Tablo 21. Örnek Bireylerin Duygusal Zeka Seviyesi Alt Boyutlarından Olan Kendi Kendini Harekete Geçirme İle Aile Değerlendirme Algıları Seviyesinin Etkisine İlişkin Regresyon Analizi

	B	Std. Hata	Beta	t	P
(Aile değerlendirme algısı)	139,899	7,672		18,236	0,000
Kendi kendini harekete geçirme seviyesi	1,134	0,317	0,201	3,581	0,000

a: Bağımlı Değişken: Aile değerlendirme algısı

Örnek bireylerin duygusal zeka seviyesi alt boyutlarından olan kendi kendini harekete geçirme seviyeleri aile değerlendirme algıları seviyesi üstünde %20,1 etkilidir ($p<0,01$).

Tablo 22. Örnek Bireylerin Aile Değerlendirme Algıları Seviyeleri İle Cinsiyetleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann-Whitney U Testi

Aile Değerlendirme Algısı	Cinsiyet	N	Sıra A.Ort.	Mann-Whitney U	P
	Erkek	125	151,31	11038,5	0,603
	Kadın	183	156,68		
	Toplam	308			

($p<0,05$)

Örnek bireylerin aile değerlendirme algıları seviyeleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık yoktur ($p>0,05$).

Tablo 23. Örnek Bireylerin Duygusal Zeka Seviyeleri İle Cinsiyetleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann-Whitney U Testi

Duygusal Zeka Seviyesi	Cinsiyet	N	Sıra A.Ort.	Mann-Whitney U	P
	Erkek	125	124,52	7690,5	0,000
	Kadın	183	174,98		
	Toplam	308			

($p<0,05$)

Örnek bireylerin duygusal zeka seviyeleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık vardır ($p<0,05$). Kadın örnek bireylerin duygusal zeka (sıra a.ort=174,98) seviyeleri erkek örnek bireylerin duygusal zeka (sıra a.ort=124,52) seviyelerinden daha yüksektir.

Tablo 24. Örnek Bireylerin Aile Değerlendirme Algısı Seviyeleri İle Yaş Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis Testi

Aile Değerlendirme Algısı	Yaş	N	Sıra A.Ort.	X2	sd	P
	25-30	102	160,41	2,67	4	0,614
	31-35	94	155,6			
	36-40	58	150,88			
	41-45	30	158,75			
	46-50	24	128,52			
	Toplam	308				

($p<0,05$)

Örnek bireylerin aile değerlendirme algıları seviyeleri ile yaş grupları arasında anlamlı farklılık yoktur ($p>0,05$).

Tablo 25. Örnek Bireylerin Duygusal Zeka Seviyeleri İle Yaş Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis Testi

Duygusal Zeka Seviyesi	Yaş	N	Sıra A.Ort.	X2	sd	p
	25-30	102	172,04	7,688	4	0,104
	31-35	94	142,33			
	36-40	58	153,36			
	41-45	30	155,55			
	46-50	24	129,06			
	Toplam	308				

($p<0,05$)

Örnek bireylerin duygusal zeka seviyeleri ile yaş grupları arasında anlamlı farklılık yoktur ($p>0,05$).

Tablo 26. Örnek Bireylerin Aile Değerlendirme Algıları İle Medeni Durumları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis Testi

Aile Değerlendirme Algısı	Medeni Durum	N	Sıra A.Ort.	X2	sd	p
	Evli	254	159,49	4,872	2	0,088
	Bekar	3	102,67			
	Boşanmış	51	132,7			
	Toplam	308				

($p<0,05$)

Örnek bireylerin aile değerlendirme algı seviyeleri ile medeni durumları arasında anlamlı farklılık yoktur ($p>0,05$).

Tablo 27.Örnek Bireylerin Duygusal Zeka Seviyeleri İle Medeni Durumları Arasında Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis Testi

Medeni Durum	N	Sıra A.Ort.	X2	sd	p
Duygusal Zeka Seviyesi Evli	254	157,17	6,853	2	0,033
Bekar	3	259,67			
Boşanmış	51	135,03			
Toplam	308				

(p<0,05)

Örnek bireylerin duygusal zeka seviyeleri ile medeni durumları arasında anlamlı farklılık vardır (p<0,05). Bekar ve evli bireyler daha yüksek duygusal zekaya sahiptirler.

Tablo 28.Örnek Bireylerin Aile Değerlendirme Algıları Seviyeleri İle Eğitim Seviyeleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis Testi

Eğitim	N	Mean Rank	X2	df	p
Aile Değerlendirme Algısı Okul	79	133,28	8,68	3	0,034
Kolej	43	141,92			
Lisans	181	166,41			
Lisansüstü	5	167			
Toplam	308				

(p<0,05)

Örnek bireylerin aile değerlendirme algı seviyeleri ile eğitim durumları arasında anlamlı farklılık vardır (p>0,05). Lisans ve lisansüstü eğitim seviyesine sahip örnek bireylerin aile değerlendirme algı seviyeleri daha yüksektir.

Tablo 29. Örnek Bireylerin Duygusal Zeka Seviyeleri İle Eğitim Durumları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis Testi

Eğitim	N	Sıra A.Ort.	X2	sd	p
Duygusal Zeka Seviyesi okul	79	156,76	1,796	3	0,616
kolej	43	149,99			
lisans	181	153,2			
Lisansüstü	5	204,8			
Toplam	308				

(p<0,05)

Örnek bireylerin duygusal zeka seviyeleri ile eğitim durumları arasında anlamlı farklılık yoktur (p>0,05).

Tablo 30.Örnek Bireylerin Aile Değerlendirme Algı Seviyeleri İle İş Durumları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi

İş	N	Sıra A.Ort.	Mann-Whitney U	p
Aile Değerlendirme Algısı Çalışıyor	220	152,48	9236	0,529
Çalışmıyor	88	159,55		
Toplam	308			

(p<0,05)

Örnek bireylerin aile değerlendirme algı seviyeleri ile iş durumları arasında anlamlı bir farklılık yoktur (p>0,05).

Tablo 31.Örnek Bireylerin Duygusal Zeka Seviyeleri İle İş Durumları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann- Whitney U testi

İş	N	Sıra A.Ort.	Mann-Whitney U	p
Duygusal Zeka Seviyeleri Çalışıyor	220	146,25	7866	0,01
Çalışmıyor	88	175,11		
Toplam	308			

(p<0,05)

Örnek bireylerin duygusal zeka seviyeleri ile iş durumları arasında anlamlı bir farklılık vardır (p<0,05). Çalışmayan örnek bireylerin duygusal zeka seviyeleri daha yüksektir.

Tablo 32. Örnek Bireylerin Aile Değerlendirme Algı Seviyeleri İle Ailedeki Fert Sayısına Göre Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis Testi

Aile fert sayısı	N	Sıra A.Ort.	X2	sd	P
Aile Değerlendirme Algısı Yalnız	27	140,85	3,314	3	0,346
Kendisi ve eşi	25	169,52			
Kendisi ve çocuğu	19	126,89			
Kendisi, eşi ve çocuğu	237	156,68			
Toplam	308				

(p<0,05)

Örnek bireylerin aile değerlendirme algı düzeyleri ile ailedeki fert sayısı arasında anlamlı bir farklılık yoktur (p<0,05).

Tablo 33. Örnek Bireylerin Duygusal Zeka Seviyeleri İle Ailedeki Fert Sayısına Göre Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis Testi

Duygusal Zeka Seviyesi	Aile fert sayısı	N	Sıra A.Ort.	X2	sd	P
	Yalnız	27	120,04	8,77	3	0,033
	Kendisi ve eşi	25	193,06			
	Kendisi ve çocuğu	19	158			
	Kendisi, eşi ve çocuğu	237	154,08			
	Toplam	308				

(p<0,05)

Örnek bireylerin duygusal zeka seviyeleri ile ailedeki fert sayısına göre arasında anlamlı farklılık vardır (p<0,05). Ailede kendisi ve eşi olan örnek bireylerin duygusal zekaları daha yüksektir.

Tablo 34. Örnek Bireylerin Aile Değerlendirme Algıları İle Mutluluk Algıları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis Testi

Aile Değerlendirme Algısı	Mutluluk	N	Sıra A.Ort.	X2	sd	p
	Çok iyi	51	196,01	39,376	4	0,000
	İyi	76	169,08			
	Orta derecede iyi	121	157			
	Kötü	49	96,35			
	Çok kötü	11	92,91			
	Toplam	308				

(p<0,05)

Örnek bireylerin aile değerlendirme algı seviyeleri ile mutluluk algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır (p<0,05). Mutluluk algıları çok iyi ve iyi olan örnek bireylerin aile değerlendirme algıları daha yüksektir.

Tablo 35. Örnek Bireylerin Duygusal Zeka Seviyeleri İle Mutluluk Algıları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis Testi

Duygusal Zeka Seviyesi	Mutluluk	N	Sıra A.Ort.	X2	sd	P
	Çok iyi	51	142,25	6,589	4	0,159
	İyi	76	157,64			
	Orta derecede iyi	121	147,51			
	Kötü	49	168,14			
	Çok kötü	11	205,73			
	Toplam	308				

(p<0,05)

Örnek bireylerin duygusal zeka seviyeleri ile mutluluk algıları arasında anlamlı bir farklılık yoktur (p>0,05).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada duygusal zekânın aile ilişkileri üzerindeki rolü incelenmiştir. Bu bölümde, toplanan veriler ve bulgulardan yola çıkılarak sonuçları ile karşılaştırmalar yapılmış, sonuç ve önerilerde bulunulmuştur. Araştırmaya katılan evli katılımcılardan elde edilen betimsel istatistikler temelinde evli katılımcıların boşanmış katılımcılara göre, duygusal zekâ düzeylerinin iyi seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmamızda örnek bireylerin sosyo- demografik değişkenlerinden yaş, cinsiyet ve iş durum değişkenlerine göre anlamlı bir ilişki yoktur. Örnek bireylerin medeni durum, eğitim durumları ve aile fert sayılarında anlamlı bir ilişki vardır. Çalışmamızda örnek bireylerin kendi ve çocukları ile beraber yaşadıklarında ve eğitim seviyeleri yükseldikçe duygusal seviyeleri mutluluk düzeyleri artmaktadır.

Literatür araştırıldığında yaş değişkeni ile duygusal zekâ arasındaki ilişki fazlaca çalışıldığı görülmektedir. Fakat elde edilen bulgular birbirinden farklılık göstermektedir. Birçok araştırmada duygusal zekânın yaş ile paralel olarak değişmediği sonucuna ulaşılmış olsa da bazı araştırmalarda tam tersi olarak duygusal zekânın yaş ile değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Bundan dolayı duygusal zekânın yaşla artmayacağı gibi bir yanılgıya kapılmamak gerekir. Duygusal zekâ geliştirilebilir bir zekâ türüdür ve eğitimlerle yaşa bağlı olarak duygusal zekâ düzeyinin yükseltilebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Araştırmaya göre eğitim seviyeleri, medeni durumları ve aile fert sayılarının doğru orantılı olarak duygusal zekâlarını etkilediğini ve seviyesini yükselttiği görülmektedir. Benzer bulgular diğer çalışmalarda da elde edilmiştir. Katılımcıların duygusal zekâ, düzeyleri ve eğitim seviyelerine göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre eğitim seviyeleri yüksek olan bireylerin hiç eğitim seviyesi düşük olanlara göre duygusal zekâ düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Araştırmaya benzer sonuçlar diğer çalışmalarda da ulaşılmıştır.

Duygusal zekâ ile ilgili araştırmada elde edilen sonuç literatürle uyumlu olarak duygusal zekânın eğitimle geliştirilebileceği tezini destekler niteliktedir. Duygusal zekânın entelektüel zekâ gibi kalıtsal olarak nesilden nesile aktarıldığını gösteren bir bulgunun olmaması ve eğitimle gelişebilir olması duygusal zekâ'nın önemini bir kat daha artırdığı belirtilmektedir. Literatürde de DZ' nin eğitimle öğrenilebileceği ve geliştirilebileceği

belirtilmektedir. Eğitimle birlikte kişilerin kendini tanıması, kendisini ve çevresini algılaması kolaylaşır. Bu da kişinin daha empatik ve objektif olmasına olanak sağlar. Bu açıdan baktığımızda eğitimin duygusal zekâyâ olumlu yönde katkı sağlayabileceği sonucuna ulaşabiliriz.

KAYNAKÇA

- Akın, G. (2014). İstanbul'daki 4-5 Yıldızlı Otel Personelinin Kurumsallaşma Algısının Öznel Gyi Oluğ ve Öz Uyum Düzeylerine Etkisi. Çanakkale : Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,.
- Aslan, Ş. (2013). Duygusal Zeka Dönüşümcü ve Etkileşimci Liderlik. Konya:: Eğitim Yayınevi.
- Baltaş, Z. (2006). Duygusal Zeka (İnsanın Dünyasını Aydınlatan ve İşine Yansıyan Işık). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bonanno , G., & Goorn, A. (2008). Sadness and Grief. (M. Lewis, J. Haviland-Jones, & L. Feldman Barrett, Dü) New York: Guilford.
- Büyükdüvenci, S. (1993). Aristoteles'te Mutluluk Kavramı. Felsefe Dünyası, 9, 41-45.
- Delice, M., & Günbeyi, M. (2013). Duygusal Zeka ve Liderlik İlişkisinin İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 209.239.
- Duran , E., & Gümüş, M. (2013). Turizm Lisans Öğrencilerinin Duygusal Emek Deneyimlerinin Kariyer Tercihlerine Etkileri. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(2), 233-251.
- Ekman, P. (2004). Feelings in Everyday Life: The Universality of Emotion. London: Bloomsbury Publishing:.
- Ekmanb, P. (1992). An Argument for Basic Emotions . Cognition and Emotion,, 169-200.
- Goleman, D. (1995). Emotional Intelligence. New York:: Bantam.
- Goleman, D. (2016). Duygusal Zekâ Neden IQ'dan Daha Önemlidir? (41 b.). (B. Yüksel, Dü.) İstanbul: Varlık Yayınları.
- Gökçe, B. (1976). Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme . Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi,, Cilt: 8, Sayı: 1-2,.
- İsmen, E. (2001). Duygusal Zeka ve Problem Çözme. Atatürk Eğitim Fakültesi Dergisi, 13, 111-124. .
- Kazancı, O. (1989). Eğitim Psikolojisi, . Ankara: Kazancı Matbaacılık,.
- Kline, P. (1991). Intelligence: The Psychometric View. Routledge, , 1.
- Kocacık, F. (1986). Sivas'ta Kentsel Aile . Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7.
- Kuzu, A. (2008). Hemşirelik Öğrencilerinin Duygusal Zeka ve İletişim Becerilerinin Eşdeğer Öğrenim Gören Öğrencilerle Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi. Düzce: Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Lam, L., & Kirby, S. (2002). "Is Emotional Intelligence an Advantage An Exploration of the Impact of Emotional and General Intelligence on Individual Performance. The Journal of Social Psychology, 142, 134-146.
- Maboçoğlu, F. (2006). Duygusal Zekâ ve Duygusal Zekânın Gelişimine Katkıda Bulunan Etkenler. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mayer , J., & Slovey, P. (2004). Emotional Intelligence: Theory, Findings and Implications,. Psychological Inquiry, 197.
- Merter, F. (1990). 1950-1988 Yılları Arasında Köy Ailesinde Meydana Gelen Değişmeler. Ankara: Malatya Örneği, Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Özen , Y., & Gülaçtı, F. (2010). Duyusal Alan Öğrencilerinden Sevgi ve Sevgi Kurumları. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 135-149. .
- Özyer, K. (2004). Duygusal Zekâ İle Örgütsel Bağlılık ve Bağlılığın Alt Formları Arasındaki İlişkilerin Saptanmasına Yönelik Ampirik Bir Çalışma (Yüksek Lisans Tezi). Ankara:: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Savrun, B. (1999). Depresyonun Tanımı ve Epidemiyolojisi. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Depresyon, Somatizasyon vePsikiyatrik Aciller Sempozyumu, (s. 11-17). İstanbul.

Thorndike, E. (1920). Intelligence and Its Uses. Harper's. Magazine, 140, 228-235.

Yüksel, M. (2006). Duygusal Zekâ ve Performans Ğliğkisi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme.